Een vroege ochtend in het Amsterdamse bos

door P. BRANDER, Amsterdam.

(5 Mei 1947)

Ik wordt wakker, kijk op de wekker : 2.30 uur. Spring er uit en kijk naar het weer ; eindelijk windstil en droog, best weer om te inventariseren. Kijk nog even naar m'n bed, wel verleidelijk om er weer in te duiken, niemand staat op me te wachten. Toch maar doorzetten !

Ik rij om 3 uur buiten, wat een weertje, je ruikt dat het goed wordt vanmorgen.

Hoor eens wat een vogels in de lucht, sterke trek van wulpen, tureluurs, grutto's, ja zelfs zilverplevieren. Ze roepen druk, ik heb altijd nog het idee, dat ze boven een verlichte stad drukker roepen, waarschijnlijk omdat ze enigszins verblind worden en door roepen contact houden. Buiten de stad gekomen hoor ik geen roepen meer ; toch wel opvallend.

Langs de Koenenkade ratelen de rietzangers reeds, het is nog donker ; wel is er een weinig gloren in het N.O. en in het W. het gouden licht van de maan achter de wolken.

Bij de Sluis zingen twee nachtegalen tegen elkander, het valt me op, dat ze vaak elkander met dezelfde motieven antwoorden. Ik ga vlak bij een van beide op m'n, in de vroege morgenuren, meest geliefd plekje staan, n.l. aan de rand van het bos, kijkend over de oeverlanden van de Nieuwe Meer. Ik hoop nu eindelijk eens iets van m'n waterrallen te horen. Het is slecht dit jaar ; 2 jaar geleden wist ik reeds nesten met eieren te liggen en ik heb nu nog geen ral gehoord zelfs. Wel riepen hier voor kort nog 2 porceleinhoentjes.

Achtereenvolgens beginnen te roepen of te zingen de volgende soorten : eerst de koekoek, aanhoudend en vol actie ; dan de zwarte kraai (ik meen eens ergens gelezen te hebben, dat dat een langslaper zou zijn), fazanten uit het oeverland, kievit, tureluur, grutto uit de weilanden van het Melkhuis.

Achter me in het Bos koert de tortelduif en even later de sombere hoe-hoe-geluiden van de ransuil. Deze laatste broedt reeds, we weten een nest met 2 ongeveer een week oude jongen.

Nog is het vrijwel donker, steeds hoor ik eën zwaar gedruis uit het oeverland, dit is de slaapplaats van spreeuwen, enorme massa's verplaatsen zich dan even en het klinkt als het lawaai van een grote waterval. Het is weer even stil, dan klinken rauwe kreten van blauwe reigers op de kikkerjacht, zilvermeeuwen kliauwen op het Nieuwe Meer, een waterhoen kraait — zal de waterral hierop reageren ? — nee, weer niets gehoord. Maar wat is dat voor een kreet — ouw, ouw ? De wouwaap ! Nog een schreeuw van een iets verdere plaats. Deksels, daar vliegt er één vlak voor me langs, het is nu schemerdonker en hij was goed te zien. Ze broeden hier reeds enige jaren, we zagen ze wel eens met jongen. De fitis begint te zingen ; hé nog eerder dan de merel, die is van slag.

In het Amsterdamse Bos.
Foto Stadsontwikkeling Amsterdam.

Koekoeken roepen aanhoudend, ook de wijfjes, daar zie ik waarachtig de copulatie ; die zie je ook niet alle dagen.

Nog onverwachts beginnen de merel en meteen ook de zanglijster te zingen. Nu wordt het menens, die droomstemming moet ik van me afschudden, nu begint het nuchtere werk van het inventariseren. Snel haal ik platte grond en potlood voor de dag en nu maar langs de bosjes fietsen, alles begint te zingen, maar ik let in hoofdzaak op zanglijster en merel, de lastigst te inventariseren soorten. Ook deze ochtend zingen ze weer kort, vooral de zanglijster was weer slecht op dreef. De merel iets beter dan voorgaande dagen, het is ook wel echt merelweertje, want het is intussen gaan regenen. Voorzover we het nu reeds kunnen bekijken, is de merelstand sterk achteruit gelopen bij voorgaande jaren, overigens geen wonder, na zo'n barre winter.

Ik hoor op twee plaatsen het gekraagde roodstaartje, de holenduif koert bij een voor de grote bonte specht opgehangen nestkast. De fluiter, die hier nog niet tot broeden kwam, zingt in een bosje bij de Tribune ; ik hoor hier ook m'n eerste spotvogel van dit jaar. De wielewaal, die hier precies op dezelfde datum als het vorige jaar, n.l. 3 Mei arriveerde, roept van vijf kanten. Wat hoor ik daar ? Kramsvogels, ook laat, maar zo'n dag met sterke trek, kan je alles verwachten. Weer hoor ik een voor dit jonge bos zeldzaam geluid, het zwartkopje zingt. Vorig jaar hebben we hier het eerste territorium vastgesteld, deze soort zal zich dit jaar wel handhaven.

Wat een zwarte kraaien, lang niet allemaal broedvogels. Ze hebben het waarschijnlijk op de pas ontkiemende erwten op het land van het Melkhuis voorzien, ook zie ik nog een bonte kraai er tussen. Daar is de vliegenvanger, ik zie tenminste het karakteristieke zich omhoog werpen en een mugje uit de lucht snappen. Goed zichtbaar nu neem ik hem in de kijker en kan m'n ogen haast niet geloven, het blijkt de nogal zeldzaam voorkomende withalsvliegenvanger te zijn ; doodstil zit hij voor me te poseren.

Best in m'n schik met deze aardige waarneming rijd ik langs de oeverlanden verder en hoor nu nog plotseling op twee plaatsen tegelijk een waterral gillen ; ook dat is dus weer in orde. Twee zomertalingen snerpen achter elkander, een grote lijster zit op het weiland, een paartje slobeenden stoot ik op, wilde eenden jakkeren door de lucht, 2 woerden achter een eendje.

Hier noteer ik nu de rietzangers, een hels werk en wat een massa dit jaar ! Beslist veel meer dan voorgaande jaren, waarschijnlijk een best rietzanger-jaar. Hier en daar een rietgors, de snor is er nog niet maar komt hier altijd laat. De leeuwerik zingt, gele kwikstaarten pronken met hun hardgele borst op het land van Meerzicht ; ook een paartje scholeksters, deze zullen hier wel weer gaan broeden. Aan de start van de Roeibaan ontmoet ik m'n medewerker Dick de Jonge, die toevallig ook deze ochtend koos om zijn gedeelte van het Bos te inventariseren, we spreken af om 7 uur weer bij elkaar te komen (voorlopig hebben we het nog te druk) om dan nog even samen naar het slik te gaan en te kijken of er nog kluten zijn. Terugrijdend controleer ik nog even of er gisteren (Zondag) nog veel nesten uitgehaald zijn. De grasmus, die gisteren reeds 3 eieren had, is met nest en al verdwenen, de vlaamse gaai, die reeds een week zat te broeden is uitgehaald. Hierdoor zakt m'n goede stemming wel enigszins, maar zo langzamerhand raken we ook daaraan gewend. Aan de start van de roeibaan ontmoet ik Dick weer, die vol enthousiasme wijst naar een vogeltje, hetwelk een boompieper blijkt te zijn, er zitten er enige te zingen. We horen hier ook een geluidje, dat we niet dadelijk thuis kunnen brengen, het lijkt op de zang van een roodstaartje, maar wijkt hier even vanaf. Het bleek later de bonte vliegenvanger te zijn geweest. Dick vertelde me in zijn gedeelte ook nog een grote karakiet gehoord te hebben.

Overal zingen nu druk de tjif-tjaf, fitis, tuinfluiter en we horen de eerste braamsluiper van deze ochtend, het is nu 7.30 uur. Koolmezen zitten voor hun kastjes, de enige pimpelmees is druk aan het bellen. Een glanskopmees roept eveneens druk, deze zou, als hij hier zou blijven, weer een nieuwe aanwinst betekenen. We zien ook de eerste grauwe vliegenvanger van dit jaar, later zijn er meer.

We rijden langs de grote vijver, hier zit nog steeds een paartje kuifeendjes ; ze zijn hier reeds enige weken. Zullen ze blijven broeden ? Visdiefjes krijsen boven het water, evenals gierzwaluwen

Nieuw landschap in het Bos.
Foto Stadsontwikkeling Amsterdam.

en er zijn ook opvallend veel boeren-, huis- en oeverzwaluwen, laag boven het water rondscherend.

Op het slik is niet te zien wat we er verwachten, maar het bleek toch goed te zijn. Dit slik is een in wording zijnde vijver (toekomstige kleine vijver), die door geregeld pompen droog blijft. Het is nu nog een „strandvlakte" met plasjes en begroeide stukjes van enige honderden meters lengte. Reeds enige jaren achtereen wordt dit druk bezocht door vele soorten steltlopers. Er zijn nu enige keren kluten gezien, maar deze geven niet thuis, wel vliegen er 8 bosruiters voor ons op ; een groenpoot vliegt roepend met ze mee. Even verder staan twee zwarte ruiters, geheel zwart, in zomerkleed dus, te foerageren. Oeverlopers, die we deze morgen op veel plaatsen zagen, zijn ook hier talrijk, evenals een troepje bontbekjes, waartussen weer verscheidene kleine plevieren, die met prachtige boomleeuwerik-geluidjes druk achter elkander zitten. Deze laatste soort broedt geregeld hier. Tussen ± 50 kemphanen (dit waren wel allemaal hennen), loopt een bonte strandloper, in zomerkleed met zwarte buikvlek, en daartussen nog 10 kleine strandlopers, niet uit te maken door te grote afstand of we met minuta of temminchie te doen hebben, z.w.s. wel met beide. Fluitend komt een zilverplevier over met ook reeds veel zwart in het verenkleed, hij sluit zich aan bij een troepje tureluurs en een witgatje en valt tezamen met dat stel in.

De tapuit, die hier w.s. reeds broedde, zien we niet meer. Ook verstoord zeker ; later zien we hem op enige afstand van z'n territorium.

Witte en gele kwikstaarten vliegen geregeld over, patrijzen, kraaien overal door het gehele bos.

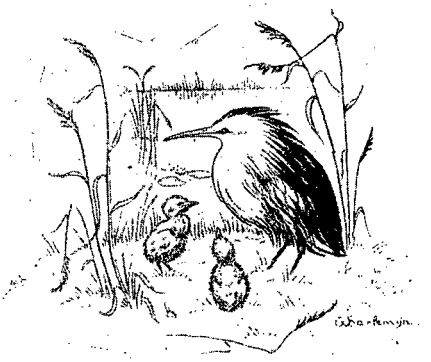
Een bruine kiekendief vliegt met rustige slag over, richting Noord. Torenvalken baltsen boven hun territoria. De ekster, die dit jaar voor het eerst een nest in de bosgedeelten bouwde, werd hiervan verdreven door een paar ransuilen.

Bij de roeibaan terug zien we een beflijster en even later wild enthousiaste uitroepen, we springen op de fiets en rennen langs de roeibaan een visarend achterna, die vlak over onze hoofden de roeibaan volgt van West naar Oost. We zien gauw in, dat we, hoewel de arend rustig voortzeilt, steeds meer achter raken, met de kijker volgen we dan z'n beeld, dat aan het einde van de baan links afbuigt, alwaar hij over de Schinkel z'n weg vervolgt.

Dit is het relaas van twee Amsterdamse vogelvrienden, die aan de rand van hun stad een vroege ochtend aan hun studie en liefhebberij besteedden en op een terrein ter grootte van ± 500 h.a. het respectable aantal van een 70 vogelsoorten waarnamen.

Weet één van de lezers in Nederland nog een terrein van dergelijke grootte aan te wijzen, waar zo iets mogelijk is ? We twijfelen er niet aan, maar zijn toch niewsgierig.

P.S. De kluten broeden in de toekomstige kleine vijver. P. Br.

Wouwaapje met jongen. Tekening Mej G. Sarlemijn.